

MINEKE VAN ESSEN REAGEERT OP 'KRACHTIG MEESTERSCHAP'

(‘Een alternatieve kwaliteitsagenda’)

Mineke van Essen kreeg bij het lezen van de nota een déjà-vu gevoel. ‘Ik zie de staatssecretaris gevangen in een eeuwige, tijdloze spagaat waaruit geen ontsnappen mogelijk lijkt’.

Vele ministers hebben geprobeerd de aantrekkingskracht en het instroomniveau en de kwaliteit en het rendement van de opleiding te vergroten – tevergeefs. En vooral om de inherente ambivalentie tussen de zo verschillende en elkaar tegenwerkende ambities op de een of andere manier met elkaar te verzoenen.

De Onderwijswet 1920 als inspiratiebron

In 1920 formuleerde de allereerste minister van Onderwijs, De Visser, in de lager onderwijswet een ambitieus opleidingsontwerp. **Dat is helaas nooit wat geworden** omdat de kosten van de onderwijsverzuiling, de eruit voortvloeiende bezuinigingen en de economische crisis van de jaren dertig roet in het eten gooiden. Desondanks beschouwt Mineke van Essen dit ontwerp als het meest inspirerende, waaruit zij graag enkele suggesties zou halen (‘alternatieve agenda’).

Sluitstuk van de 19^e eeuw. De Vissers ontwerp lijkt het eindpunt van een ontwikkeling waarvan de wortels teruggaan naar de eerste helft van de 19^e eeuw. Toen werden bijna alle aanstaande onderwijzers nog al lesgevend in de school opgeleid en kregen na schooltijd wat vakinhoudelijke lessen in de schoolvakken van de hoofdonderwijzer, ter voorbereiding op het examen. Veel aanzien had het beroep toen niet. Van oudsher was onderwijzer een onaanzienlijke functie, meestal uitgeoefend naast andere bronnen van inkomsten zoals koster, caféhouder of landbouwer.

Verbogen van niveau en status. In de strijd om van dit nederige baantje een respectabel, fulltime professioneel beroep te maken, vergelijkbaar met dat van de dominee of de dokter of de notaris speelde KENNIS de hoofdrol. De aanstaande onderwijzer zou een dagopleiding moeten krijgen met veel geleerdheid erin, die ook nog eens kon voortbouwen op een goede vooropleiding ipv alleen maar lagere school.

Er waren zelfs in de eerste decennia van de 20^e eeuw pleidooien om nog veel verder te gaan, bv om de opleiding gedeeltelijk naar de universiteit te verplaatsen, of om de vooropleiding dezelfde te laten zijn als die van dokter of dominee (hbs, gymnasium). Dit werd vooral bepleit door Gerrit Bolkestein (opa van Frits), die de heel lange weg afliep van melkslijterzoon via onderwijzer, onderwijzersaktes, en minister werd van OKW.

De Wet van 1920 kwam al met al aardig de buurt van deze ideeën. *Voorstellen er in:*

- De toelatingseisen gingen omhoog: MULO, of 3 jaar HBS of gymnasium
- Er werd een 5-jarige dagopleiding in het vooruitzicht gesteld
- Het diploma zou zoveel inhoudelijke kwaliteit hebben dat een afzonderlijke hoofdakke niet meer nodig was. Deze werd afgeschaft, net als de nog bestaande parttimeopleidingen (normaalschool)
- Het curriculum bestond uit 3 uitsluitend theoretische jaren vol met vakinhouden van zowel het lager als het middelbaar onderwijs (talen, wis- en natuurkunde), gevolgd door twee voornamelijk beroepsgerichte jaren, waarin de leerling als ‘aspirant-onderwijzer’ minimaal halve dagen betaald voor de klas zou staan – een ‘duale opleiding avant-la-lettre’.
- Dit alles te onderwijzen door docenten die zelf een eerste graads bevoegdheid hadden in het betreffende vak
- Er was in de wet van 1920 een differentiatie: er werd een aparte opleidingsschool voor *onderwijzeressen* geïntroduceerd, op termijn ook bestemd voor kleuterleidsters, die toen nog *bewaarschoolonderwijzeressen* heetten en voor wie de opleiding tot dan toe

echt heel minimaal was. De opleiding duurde korter, de instroomeisen waren lager, geen exacte vakken en talen, maar wel veel methodiek en expressie.

Alternatieve kwaliteitsagenda

Zoals gezegd kwam van deze wet niet veel terecht, maar toch: ideeën waren goed en komen nu wonderlijk genoeg weer terug. Mineke van Essen zou er graag enkele zaken willen uithalen (en dat aanbevelen aan de staatssecretaris!):

- De **opleidingsdifferentiatie**, maar zonder het niveauverschil van 1920. Dit sluit aan bij een recent advies van de Onderwijsraad in *Een Rijk programma voor ieder kind* van juli 2008. Daarin stelt de raad voor om na een gemeenschappelijk eerste jaar een splitsing te maken tussen een opleiding voor het jonge kind (0-8 jaar) en voor het schoolkind (6-12 jaar). Eigenlijk bepleit de raad dus het terugdraaien van de fusie tussen kleuterkwiek en pedagogische academie uit 1985, zij het met een overlap en een gelijk niveau.
- Het verzorgen van een **vakinhoudelijke kennis en inzichten** binnen het curriculum van de pabo zelf. Daartoe rekent zij ook een stevige meerwaarde aan kennis van de schoolvakken, in elk geval voor de differentiatie voor het oudere kind. Summercourses rekenen & taal, of entreetoetsen mens & wereld zijn in het licht hierbij vergeleken alleen maar lapmiddelen, fungeren als doekje voor het bloeden.
- Tenslotte zit in mijn alternatieve agenda **de duale opleiding** voor alle studenten, als het kan net zoals in 1920 tegen betaling. Maar dan wel in de tijd gezien pas nadat eerst een stevige, systematische vakinhoudelijke basis is gelegd. Waarmee dan tegelijkertijd een einde kan komen aan competenties en constructivistisch leren.

Alle voorstellen uit de nota van Van Bijsterveldt zijn moeiteloos in deze alternatieve kwaliteitsagenda te passen. **Behalve de academische pabo, maar die zou ik ook ernstig willen ontraden – er zijn al managers genoeg in onderwijsland.**